

IV.

Uznání povstalců za válčící stranu.

Většina zásad mezinárodního práva vzniká, jak jsme již viděli, teprve tehdy, když praxe ukáže jejich potřebu. Tak jest tomu na př. s doktrinou uznání povstalců za válčící stranu, čili jinak řečeno, přiznání charakteru válčící strany. Počátek vývoje této doktriny spadá do druhé polovice XIX. století, kdy evropské státy byly nuceny zaujmouti stanovisko v americké válce Severu proti Jihu.

Vědecké přesnosti dosáhl pojem uznání válečného charakteru teprve v nedávné době s rozvojem systému neutrality. Dojde-li k branným konfliktům mezi neodvislými státy a vznikne-li válečný stav, nabývají zúčastněné státy ihned práv válčících stran. Avšak otázka stává se komplikovanější v případě revoluce nebo povstání části obyvatelstva téhož státu.

V úvodní kapitole uvedli jsme definici války, jejímž účelem jest dosažení cílů, jichž nebylo možno dosíci přátelskou a klidnou cestou, zbraněmi. Bojují-li o dosažení těchto cílů politické strany nebo různé obyvatelstvo téhož státu, dochází k válce občanské, o níž hlavně bude se jednati v této kapitole. S hlediska cíle a zejména s hlediska uznání charakteru válčící strany není možno považovati za občanskou válku osamocené činy, komploty, projevy lidového rozhořčení, nepokoje, vzpoury a ani pozdvižení, povstání a jiné násilné činy, jsou-li jen náhodné a přechodné. Nemajíce znaků charakterisujících občanskou válku, jsou to jen delikty nebo zločiny, které předvídá a trestá trestní zákon.*)

*) Féraud-Giraud: De la reconnaissance de la qualité de belligérants dans les guerres civiles, R. D. J. P., 1896, III., str. 270.

V VII. století Isidore Sevillský rozeznává čtyři druhy války, mezi nimiž uvádí válku občanskou „bellum civile“. Kanonisté XIII. století užívají výrazu „bellum temerarium“ o boji poddaných proti vrchnosti, Grotius mluví o válce smíšené „bellum mixtum“. Rougier definuje občanskou válku na rozdíl od války mezi státy, jako „smíšený boj právnické osoby proti její části nebo proti faktickým organismům.“*)

Vypuknutím války mezi dvěma státy nabývají oba jak stát útočící tak i stát napadený charakteru válčících stran a tedy vlastností, práv i povinností, které právo mezinárodní s charakterem válčící strany spojuje. To znamená, že oba státy musejí zachovávat pravidla války co do vedení boje, nakládání se zajatci, raněnými atd., od třetích států mohou pak žádati zachování povinností neutrálů. V dnešní době skutečně jen státy a vojenské síly jimi organisované mohou mít bezprostředně charakter válčící strany. K válce může dojít jen mezi státy a proto piráti a lupiči třebas řádně vojensky i hierarchicky organisovaní, nebudou chráněni válečnými předpisy mezinárodního práva a nebudou zbaveni zodpovědnosti za své činy.

Z tohoto důvodu muselo mezinárodní právo vynalézt zvláštní postup pro případy občanské války. Politická strana, obyvatelstvo určité provincie nebo kolonie má zajisté právo žádati, aby nezúčastněné státy nepovažovaly je za tlupu lupičů, nýbrž aby mezinárodně je uznaly za jednotku vedoucí řádnou válku, aby přiznaly jim charakter válčící strany.

„Bylo nutno připustiti, že strana povstalců, která má armádu, faktickou vládu, často i území, která bojuje za dosažení politického cíle, jest něčím. Došlo se k tomu, že se připustila existence více právnických osob různého druhu, nestejného trvání, schopnosti a významu. Karel Wiesse nazývá je bojujícími obcemi. Když některá strana splnila určité podmínky uznání, jest povýšena k hodnosti bojující obce, podrobené mezinárodním závazkům.“**)

Spadá do oboru práva určení podmínek, jichž splnění bude třeba, aby revolucionářská strana byla uznána za stranu válčící. Neboť nelze říci, že každý boj třeba byl vojensky organisován, jest válkou. Když

*) Rougier: Les guerres civiles, str. 9.

***) Rougier: Les guerres civiles, str. 141.

v jižní Itálii objevily se lupičské tlupy vojensky organizované, které sváděly skutečné bitvy s vládním vojskem, neměly a nemohly mít charakter válčící strany, nýbrž byly jen tlupami zločinců. Hlavní důraz klade zde právo mezinárodní na to, aby válka byla bojem politickým, vedeným z důvodů a za účely politickými. Lupiči nebojují ani za dosažení ani na obranu politických práv, nýbrž jen, aby zmocnili se násilím majetku jiného. Dopouštějí se zločinu a budou souzeni řádnými soudy; mezinárodní právo se o ně nezajímá. Jinak mají se věci, jestliže v některém státě velká část obyvatelstva přesvědčena o nutnosti revoluce a o spravedlnosti svých požadavků, chopí se zbraně, vojensky se zorganizuje a postaví pravidelné vojsko proti vojsku vládnímu. Povstalci vítězstvím vojenským chtějí uskutečnit svůj politický cíl. Netvoří sice ještě stát, avšak jednají tak, jakoby stát již existoval, jednají místo a na místě státu. Jsou-li dostatečně silní, nelze jim upřít schopnost a možnost utvořit nový stát. A na této možnosti spočívá právě myšlenka uznání povstalců za válčící stranu. Uznáním dává se jejich boji mezinárodně-právní podklad. Z těchto praktických důvodů může dojít k aplikaci mezinárodního práva nejen ve válce mezinárodní, ale i ve válce občanské.*)

Charakter válčící strany není nějakým absolutním, bezprostředním nedělitelným pojmem tak, aby bylo možno říci, že buď existuje nebo neexistuje. Od individuálního odporu k skutečné válce s pozemními a po případě i námořními silami jest celá řada rozličných fází, které jeví se jako vzpoura, povstání, pozdvižení, revoluce, secesse. Bude proto důležité zjistiti, za jakých předpokladů a za jakých podmínek může dojít k uznání povstalců za válčící stranu.

Dudley Field soudí,**) že „když dojde v některém státě k povstání a povstalci ustavili vládu schopnou udržovati styky s jinými státy, každý jiný národ může je uznat za stranu vedoucí válku, aniž by uznával jejich neodvislost a za současného zachování vlastní neutrality.“

*) Bluntschli: *Opinion impartiale sur la question de Alabama et sur la manière de la résoudre*. R. D. J., 1870, II., str. 455 a násl.

***) Dudley Field: *Projet de code international*, přel. Alb. Rolin, str. 542.

Heffter*) žádá k tomu, aby strana, vedoucí občanskou válku, byla uznána za stranu válčící, aby byla v držení určité části území, ba dokonce, aby se odtrhla od území státu, k němuž až dosud náležela, a dosáhla vlastní územní existence.

Bluntschli**) vyžaduje, aby vzbouřivší se obyvatelstvo „bylo skutečně organisováno jako branná moc, aby zachovávalo průběhem nepřátelství válečné zákony a aby bylo přesvědčeno, že bojuje místo a na místě státu na obranu svého veřejného práva.“

Pradier-Fodéré***) zabývá se otázkou uznání připouští, že povstalci, bojující o svrhnutí vlády, mohou býti uznáni za válčící stranu, avšak bude třeba, aby jejich boj byl více než pouhou rebelií. „Když revoluční strana, která se odtrhne od společného kmene, přerve pouta, prohlásí své osvobození a bude s to udržeti svoji svobodu, boj, který povede, aby upevnila dosaženou svobodu, bude stotožněn s mezinárodní válkou a třetí státy přiznají jí charakter válčící strany.“

Fiore†) připouští, že povstalci budou moci býti považováni za válčící stranu v předpokladu, že budou míti dostatečnou moc, aby mohli de facto vykonávati funkce, příslušející jinak státu, aby mohli organisovati armádu a užítí řádně organisované branné moci k rozřešení sporné otázky mezi nimi a legitimní vládou.

Geffcken††) soudí, že uznání závisí na „stupni pevnosti, kterého povstání dosáhlo; má-li pravidelnou a disciplinovanou armádu a loďstvo, drží-li trvale značnou část území, má-li vládu, která dovede uplatniti své rozkazy na této části území.“

Bonfils†††) jest názoru, že charakter válčící strany může býti přiznán povstalcům, jestliže „ustavili respektovanou vládu, zorganizovali své síly, poskytli dostatečné záruky pořádku a dali svým politickým jednáním na jevo, že se chtějí státi novým státem.“

*) Heffter: *Völkerrecht*, čl. 114, str. 241.

**) J. C. Bluntschli: *Opinion impartiale sur la question de Alabama et sur la manière de la résoudre*. R. D. J., 1870, II., str. 457.

***) Pradier-Fodéré: *Traité*, VI., str. 547 a násl.

†) Fiore: *Droit international*, III., str. 38.

††) F. H. Geffcken: *Incidents de droit international dans la guerre civile du Chili*. R. D. J., 1891, XXIII., str. 577 a násl.

†††) Bonfils: *Manuel*, str. 586, čl. 1040.

Piédelièvre*) předpokládá, že třetí státy uznají povstalce za válčící stranu, jakmile tito „vytvoří dostatečné podmínky síly a odporu, aby přivodili pravidelný válečný stav, pod vedením vlády de facto, která ve skutečnosti bude vykonávati stejnou pravomoc jako státy“.

Foignet**) jest rovněž názoru, že provincie nebo kolonie, která se pozdvihne proti státu, od něhož závisí, aby utvořila nový stát, „může dosíci uznání za válčící stranu, jakmile utvořila pravidelnou armádu a vládu, nadanou dostatečnou životaschopností“.

Institut de droit international vypracoval projekt, vztahující se na práva a povinnosti států v případě povstání v jiném státě. V tomto projektu žádá se k tomu, aby třetí státy mohly uznati povstalce za válčící stranu, držení určité části národního území, souhrn znaků řádné vlády, organisované vojsko, zachováající válečné zákony a zvyky.***)

Všichni citovaní autoři, pokud výslovně to nepodotýkají, předpokládají, že povstalecká strana jest v držení určité části území státu, proti němuž vede boj.

Shrneme-li tedy předcházející vývody, vidíme, že podmínky, jichž splnění bude nutné, aby určitá politická strana, obyvatelstvo provincie nebo kolonie bylo uznáno za válčící stranu, budou se podobati podmínkám, které se žádají ke vzniku státu. Budou jimi:

1. držení určitého území;
2. organisovaná vláda;
3. politický cíl, neodporující právu a morálce;
4. jistá záruka stability;
5. vojenská moc řádně organisovaná, zachováající válečné zákony.

K uznání povstalců za válčící stranu dojde zpravidla, když politický boj dosáhl značných rozměrů a dotýká se zájmů uznávajícího státu. Zejména v tom případě, že občanská válka zuří nejen na souši, nýbrž i na moři, bude v zájmu námořních států, aby uznaly povstalce za válčící stranu, poněvadž jinak

*) Piédelièvre: Précis, II., čl. 797.

**) Foignet: Manuel, str. 410.

***) Annuaire de l'Institut de droit international, XVIII., session de Neuchâtel, 1900, str. 184.

byly by nuceny pronásledovati povstalecké lodi jako piráty v případech, kde působily by jim nesnáze.*)

Ovšem, jsou-li zde podmínky uznání, neznamená to ještě, že by třetí státy musely vysloviti uznání charakteru válčící strany. V literatuře jsou mínění o tom rozdělena. Někteří autoři, tak zejména Espercen se domnívá, že válečný charakter má býti povstalcům přiznán ihned a bezpodmínečně. Podle něho válečný konflikt jest faktem, který, jakmile vznikne, nejen že může, ale má býti uznán bez ohledu na to, jaké jsou cíle, za něž strany bojují. Neboť v podobném případě jsou zde jaksi dva státy v nepřátelství, ve válce jeden proti druhému, třetí státy mají počítati s válečným stavem takto vzniklým a přiznati charakter válčící strany povstalcům.

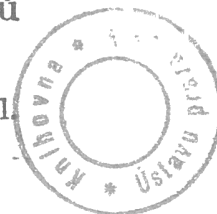
Nesdílím názoru, že by třetím státům mohl býti uložen podobný závazek. Třetí státy, jichž se vnitřní rozbroje v jiném státě přímo nedotýkají a které nemají žádného zájmu na výsledku bojů, nemohou býti nuceny, aby zaujaly určité stanovisko, považují-li to za neslučitelné s vlastními zájmy. Politické ohledy mohou je naopak do té míry omezovati v jejich rozhodnutí, že dají přednost postavení pouhých diváků v bojích, odehrávajících se v jiném státě. Konečně také k bezprostřednímu uznání ani prakticky nemůže dojiti ihned po tom, kdy došlo k občanským bojům, neboť uznání válečného charakteru — jako každé uznání — jest konstatováním fakta. Proto bude nutno dříve zjišťovati, zda-li tento fakt existuje, zdali skutečně povstalci jednají jako válčící strana, čili jedním slovem, mají-li charakter válčící strany.

V celku možno říci, že nelze určití přesná pravidla o tom, jak mají se zachovati třetí státy v případě občanské války.

Státy, stojící stranou konfliktu, mohou zajisté udržovati obchodní styky s územím, na němž povstání vypuklo a které je v držení povstalců, aniž by se tím prohřešily na svých mezinárodních závazcích, zejména na závazku neutrality. Mohou dále učiniti opatření nutná k ochraně zákonných práv a zájmů svých příslušníků.**)

*) The Three Friends (1897) 166 U. S. 1; 63. cit., Moore, I., čl. 59, str. 165.

***) Martens: Traité, I., str. 373.

Uznání či neuznání válečného charakteru povstalců záleží však od okolností, od rozsahu a trvání povstaleckého hnutí, od vážnosti sporu, od toho, do jaké míry občanská válka dotýká se zájmů třetího státu a od prospěchu, který uznání tomuto státu může přinést. Jestliže v občanské válce síly obou stran jsou vyrovnány a jestliže ani na té ani na oné straně není vlády, která by byla poslouchána, třetí státy pod tlakem nutnosti mohou přihlížeti jen ke svým zájmům. Mohou tedy uznati jednu ze stran za schopnu utvořiti vládu a udržovati styky jen s vůdci této strany. Ukazují-li události, že nedojde k poražení jedné strany druhou a že obě vytvoří vládu, třetí státy mohou oběma stranám přiznati charakter válčících stran.*) Neboť uznání povstalců za válčící stranu jest v první řadě stotožněním války občanské s válkou, pro níž platí pravidla mezinárodního práva. Není nikterak uznáním povstalecké vlády nebo dokonce snad nového státu.

Bylo by zločinem na solidaritě civilisovaných národů, kdyby některý stát uznal za válčící stranu povstalce, kteří systematicky porušují válečné zákony a hledí se udržeti terorem, násilím a zločiny. Rovněž bylo by neprozřetelné a nepřispělo by k vážnosti státu, kdyby uznal za válčící stranu povstalce, o nichž dá se snadno předpokládati a všeobecně se soudí, že budou záhy poraženi. Tedy v případě, že nejsou zde podmínky výše vypočtené, znamenalo by uznání povstalců za válčící stranu urážku státu, v němž vypuklo povstání.**)

Často ovšem najdeme v historii velmi mnoho případů, kdy zájmy, nálada nebo sympatie okamžiku byly rozhodujícími při uznání, které bylo pak buď překotně uděleno nebo naopak oddalováno. Proto jen politickým rázem uznání — platí to nejen o uznání válečného charakteru, ale i o uznání státu a vlády — si vysvětlíme, že často změna vlády v určitém státě má za následek, že povstalci, kteří až dosud byli pouhými lupiči bez lidských práv, změní se náhle v bojovníky za spravedlivou věc a jsou uznáni za řádnou válčící stranu.

*) Bonfils: Manuel, čl. 311.

**) Raymond de Dalman de Olivart: Del reconocimiento de beligerancia y sus efectos inmediatos. Madrid 1896; závěr.

Přes to, že evropské státy nebyly by porušily mezinárodní právo, kdyby byly roku 1831 uznaly za válčící stranu Poláky, bojující proti Rusku, nedošlo k uznání se strany třetích států. Polsko mělo pravidelnou armádu a vládu, jejíž rozkazy byly poslouchány, avšak cizí státy nevěřily patrně v úspěch polské věci.

O přiznání válečného charakteru Polákům roku 1863 nemohlo se však jednat, neboť povstání nebylo žádným způsobem organisováno.

Naproti tomu mohlo velmi dobře dojít k uznání povstalců za občanské války v Chile r. 1891. President Balmaceda porušoval ústavu a připravoval si cestu k diktatuře. Kongres se vzepřel a došlo k revoluci, ve které Balmaceda byl poražen. Avšak strana kongresu byla uznána za válčící stranu pouze Bolivií, žádný jiný stát ji neuznal. Docházelo pak k mnohým nesrovnalostem. Cizí státy vyslaly svá loďstva, aby chránila jejich příslušníky, a kapitáni těchto lodí vyjednávali jak s vládou Balmacedovou, tak také s kapitány válečných lodí povstalců. Avšak již Caming při příležitosti řeckého povstání proti Turecku řekl: „S mocností, která pokryje moře svými křižníky, musí být nakládáno buď jako s válčící stranou nebo jako s pirátem.“ Chilští povstalci nebyli uznáni za válčící stranu, byli tedy ve smyslu práva piráty, a cizí státy mohly s nimi jako s takovými nakládati. Vidíme, že dochází zde k anomálii těžko vysvětlitelné, tím spíše, že uznání válečného charakteru nijak se nedotýká sporné záležitosti, ale naopak bylo by usnadnilo jednání. Kdyby velitelé cizích loďstev mohli se obracet přímo na povstaleckou juntou v Iquiqu, jednání bylo by dostalo právní podklad, aniž by tím byl vykonáván jakýkoliv vliv na výsledek boje.*)

Nejlepším příkladem uznání válečného charakteru jest uznání vzbouřivších se jižních států americké unie ve válce Severu proti Jihu — trvajících od roku 1861 do roku 1865. V tomto případě skutečně všechny podmínky uznání jsou splněny. Neboť jižní státy:

1. byly dlouho již **o r g a n i s o v á n y** jako státy s vlastním zákonodárstvím, vládou a soudní administrativou. Během občanské války spojily se v konfe-

*) H. Geffcken: Incidents de droit international dans la guerre civile du Chili. R. D. J., 1891, XXIII., str. 577 a násl.

deraci odlišnou od Unie, s presidentem v čele a celým aparátem dokonalého státu.

2. Konfederace měla armádu řádně organizovanou. Válka byla vedena podle válečných pravidel a zvyků. Armáda Unie nebyla pouhou trestnou výpravou, jejímž úkolem by bylo potlačit neorganizované povstání, nýbrž řádnou armádou v poli nucenou sváděti pravidelné bitvy s jinou armádou v poli a nucenou nasazovati všechny síly, aby zvítězila.

Byla to největší občanská válka světových dějin. Vojáci jižní konfederace, upadli-li do zajetí, byli považováni za válečné zajatce a nikoliv za zločince, postavení jejich řídilo se zásadami mezinárodního a nikoliv trestního práva.

3. Jižní státy bojovaly s nejlepší vírou v oprávněnost svých politických práv. V Americe již před občanskou válkou byla strana, která hájila autonomii jednotlivých států proti svrchovanosti Unie. Jiná politická strana zdůrazňovala nutnost udržení jednoty Unie. Autonomní politika měla mnoho přívrženců v jižních státech, kdežto nacionální politika americká na Severu. Jižní státy hájily dále instituci otroctví proti útokům ze Severu. Otroctví bylo v té době uznáváno ústavou Unie, takže jest přirozeno, že jižní farmáři hájili své vlastnictví k otrokům. Jih hájil historické právo, sever bojoval za přirozené právo lidskosti. Spor byl tedy nejen politickým, ale i právním. Konečně jih převážnou většinou agrární měl zájem na snížení celních tarifů, kdežto průmyslovější sever měl zájem na ochranářských clech na cizí průmyslové výrobky. Jest tedy jasné, že šlo v boji o dosažení politických cílů neodporujících právu a morálce.*)

4. Jižní státy byly v držení určitého území, na jehož hranicích byly boje sváděny. Uvnitř tohoto území nepřestaly po čas války vykonávati všechny funkce organizovaného státu.

5. Dlouhé trvání války, stejně jako velikost branných sil v boji použitých poskytovalo dostatečnou záruku stability. Dlouhý čas nebylo lze předvídati, která strana vyjde vítězně z boje. Pevná

*) J. C. Bluntschli: *Opinion impartiale sur la question de Alabama et sur la manière de la résoudre*, R. D. J., 1870, II., str. 460, 461.

organisace obou stran nepřipouštěla domněnku, že by šlo o podnik lehkovážně předsevzatý.

Anglie byla první z evropských států, která uznala, že existuje válečný stav mezi severními a jižními státy, z čehož pak vyplývalo, že obě válčící strany mohly vykonávat na moři všechna práva, která přísluší válčícím státům. Uznání válečného charakteru neznamenal však ipso facto uznání svrchovanosti a neodvislosti jižní konfederace, a Anglie, aby předešla všem pochybnostem neakreditovala žádného zástupce v Richmondu a uložila svým občanům, aby zachovávali přísnou neutralitu při událostech odehrávajících se na území severní Ameriky.*)

Francie jednala stejně při povstání anglických kolonií v Americe proti Anglii roku 1778. Jednání ostatních států nebylo tak jasné a čas od času se měnilo. Když žádala Anglie, aby americké lodi kotvící ve španělských, francouzských a portugalských přístavech byly jí vydány a nadále zakázán jim přístup, dala Francie a Španělsko vyhýbavou odpověď, kdežto Portugalsko, dalo americkým lodím desetidenní lhůtu k odjezdu. 30. srpna 1780 nařídilo Portugalsko vyloučení všech jímácích i ukořistěných lodí kteréhokoliv státu ve válce ze svých přístavů, avšak již v červenci 1776 táž vláda nařídila vyloučení všech lodí náležejících obyvatelstvu Spojených Států nebo plujících z amerických přístavů. Tento dekrét byl odvolán teprve r. 1783.

Pruská vláda nařídila, že americké obchodní lodi mají býti přijímány ve všech přístavech království přátelsky a se všemi právy.

Dánsko na podzim r. 1779 zajalo a vydalo Anglii na její žádost britské lodi, které byly Američany ukořistěny a dopraveny do přístavu v Bergenu. Dánská vláda prohlásila však, že jednala pod nátlakem.

Na podzim r. 1779 přistál Američan Paul Jones z nouze v Texelu se dvěma anglickými loděmi, které ukořistil na moři. Anglický vyslanec žádal jejich zabavení a vydání a propuštění posádky. Holandská vláda odpověděla, že, jsouc věrna starým zásadám nerozhoduje „o zákonnosti či nezákonnosti ukořistění“, odmítla lodi vydati a nařídila Jonesovi, aby co nejdříve vyplul na moře. V prosinci 1780 Velká

*) Calvo: Le droit international théorique et pratique, Paris 1872, II., str. 20.

Britanie sáhla z různých důvodů k represaliím, po nichž následoval válečný stav.*)

Během občanské války mezi Španělskem a jeho americkými koloniemi považovaly Spojené Státy povstalce za stranu válčící. Stejně jednaly v případě Mexika a Texasu r. 1836. Anglie uznala r. 1825 charakter válčící strany provisorní vlády řecké.

Uznání válečného charakteru neznamena v žádném případě schvalování revoluce, podporování jejích cílů nebo dokonce uznání svrchovanosti. Uznáním nepříznávají se uznané jednotce všechna práva neodvislého státu, jím propůjčují se povstalecké vládě a jejím poddaným práva a ukládají se povinnosti neodvislého státu jen pokud týkají se války.**)

Proto legitimní vláda nemůže považovati uznání takové, jsou-li dány jeho předpoklady za urážku, hrozbu nebo intervenci.

Uznání naopak váže státy uznavší, aby zachovávaly neutralitu a nedopustily se žádného činu, který by mohl býti vykládán jako mravní nebo materiální podpora povstalců. Uznání jižních amerických států Anglií ve válce Severu proti Jihu samo o sobě nedotýkalo se nijak nepříznivě severní Unie, tím spíše, že sama s povstalcem nakládala jako s válčící stranou. Rozhořčení Unie bylo na místě, když došlo k příhodě označované v literatuře mezinárodního práva jako „případ Alabamy“.

“Alabama“ byla válečná loď, vystavěná v Liverpoolu, o níž od počátku se proslýchalo, že jest určena povstalcům. 24. července 1862 zakročuje americký vyslanec u anglické vlády a ke své notě připojuje dobrozdání jednoho z nejlepších právníků anglických Colliera, jenž dokazuje, že povinností anglické vlády jest zadržeti tuto válečnou loď. Avšak po pěti dnech „Alabama“ za zvuků hudby opouští Liverpool, od 29. do 31. července kotví v jedné ze skotských zátok, kam anglický parník přiváží její posádku. Po celou cestu jest v dostřelu děl anglických válečných křižníků a kotví často v anglických přístavech. Šest dní zásobuje se v Kingstonu na Jamaice. Anglické křižníky nikdy

*) Moore: A. Digest, I., čl. 60, str. 168 a násl.

***) Lawrence: Principles of International Law; Boston 1900; čl. 162.

ji znepokojují.*) Jest přirozeno, že severní Unie musila toto jednání považovati za hrubé porušení neutrality, a spor, který vznikl, byl odklizen teprve po dlouhém a obtížném jednání na základě zvláštní úmluvy o arbitráži, uzavřené mezi Anglií a Spojenými Státy 8. května 1871. Rozhodčí výrok ze dne 14. září 1872, kterým odsouzena Velká Britanie k zaplacení 15½ milionů dolarů odškodného, jest nejznámějším rozhodčím výrokem poslední doby. Dal základ, stejně jako první tři články washingtonské úmluvy, k ustanovení mezinárodního práva, jímž se nařizuje neutrálnímu státu, aby zabránil výstroji a výzbroji válečných lodí a jejich odplutí z vlastních přístavů na jeviště válečných operací.**)

Přiznání práv válčící strany povstalcům jest se stanoviska nezúčastněných států prostým prohlášením nestrannosti. Nicméně má pro obě strany veliký význam. Uznáním nezískají sice povstalci práv dokonalého státu a nemohou jako takoví vysílati vyslance, uzavíratí pravidelné smlouvy atd. Jejich styky s třetími státy budou vždy do jisté míry abnormální. Avšak jejich boji přiznává se veřejný ráz a státy, které povstalce uznaly, zavazují se k neutralitě.***)

Uznání válečného charakteru prospívá dále třetím státům samotným. Dovoluje jim, že mohou jednati s těmi, kdo řídí na obou stranách válečné operace, aniž by vznikl nějaký prejudic pro budoucnost.

Uznání jest na prospěch i legitimní vládě, proti které povstalci bojují. Neboť tato vláda byla by zodpovědna za škody, které spáchali povstalci třetím státům. Zodpovědnost tuto nenese však vláda, jakmile povstalcům byl přiznán charakter válčící strany, nýbrž povstalci sami jako válčící strana. Uznání válečného charakteru obsahuje zejména právo blokády, prohlídky a zabavení válečného materiálu na širém moři k čemuž by legitimní vláda jinak nebyla oprávněna. Legitimní vláda může tedy provésti blokádu vzbouřivší se provincie, kontrolovati dovoz atd. čili jinými slovy dovolávati se neutrality třetích států. Nemohla by k těmto prostředkům sáhnouti proti po-

*) Rolin-Jaequemyns: Chronique du droit international. R. D. J., 1896, I., str. 452 a násl.

**) Geffcken: La question de l'Alabama. R. D. J., 1872; I., str. 153, 449.

***) Lorimer: La doctrine de la reconnaissance, fondement du droit international. R. D. J., 1884, XVI., str.

vstalcům neuznaným a proti státům, které je neuznaly, neboť nebyl by zde s hlediska mezinárodního práva válečný stav a chyběl by tudíž právní podklad pro omezení volnosti třetích států.

Postavení třetích států dobře vystihuje Mountague Bernard: „S theoretického hlediska nemá mezinárodní právo místa v boji svrchované vlády s jejími vzbouřivšími se poddanými; theoreticky nemůže býti v podobném boji užito válečného práva proti přátelskému národu, poněvadž by neměl možnosti uplatňovati práva neutrality. Avšak vzbouřenci nepřipouštějí, že jsou poddanými, a nelze očekávati, že budou jednati jako poddaní. Jest jisto, že jakmile dosáhnou dostatečné síly a organisace, aby mohli bojovati způsobem, jakým bojuje neodvislý národ, budou užívati všech prostředků, o nichž neodvislí národové usoudili, že jest jich třeba k efektivnímu pokračování v boji. Rovněž jest jisto, že napadená vláda užije proti nim týchž zbraní... Pro třetí státy obtíž praktického řešení spočívá v uznání obou stran za válčící strany t. j. v prohlášení, že vůči neutrálům mohou se obě dovolávati práv a výjimečných oprávnění daných mezinárodním právem svrchovaným státům ve válce. Poněvadž pravidelný výkon těchto práv a oprávnění předpokládá určité příslušenství, uznání jejich obsahuje uznání tohoto příslušenství. Rozhodnutí kořistných soudů, komise nově zřízené vlády, prapor, to vše jest přijímáno a uznáváno jako výraz a symboly nikoliv svrchovanosti, které se domáhá nová vláda, nýbrž dočasné a nejisté moci, kterou fakticky má.*)

Uznáním povstalců za válčící stranu nenabývají tito povahy oficielních zástupců země, uznáním takovým dávají se pouze bojům formy řádné mezinárodní války. Proto na př. neutrální stát může ve shodě se zásadami mezinárodního práva přijmouti — po předchozím odzbrojení — povstalce, kteří se utekli na jeho území.

Ti, kdož byli uznáni za válčící stranu, mohou, stejně jako legitimní vláda, žádati, aby neutrální stát, který je uznal, zachovával povinnosti neutrála a respektoval práva, která jim příslušejí jako válčící straně. Nemožnou žádati, a třetí stát nemůže jim povolit, jakýkoliv akt, jenž předpokládá existenci nezávislého státu, na

*) Mountague Bernard: A historical account of neutrality of Great-Britain during the americaine war, 1870, str. 114.

př. akreditování vyslanců nebo konsulů, uzavírání smluv, diplomatická vyjednávání a pod.

Uznání povstalců za válčící stranu třetími státy nezavazuje nikterak legitimní vládu, aby s nimi jako s válčící stranou nakládala. Ohrožená vláda není nucena přiznati povstalcům jakákoliv práva, v jejich očích postrádají veškeré zákonné existence. Uznáním se strany třetích států nezmění se právní postavení povstalců vůči legitimní vládě, která může s nimi nakládati jako s rebely a nikoliv jako s válečnými zajatci a trestati je podle ustanovení trestního zákona. Zákonná vláda podržuje jak uvnitř tak za hranicemi stejné vlastnosti a prerogativy jako před uznáním. Smlouvy uzavřené mezi státem uznávším a státem bojujícím proti povstalcům zůstávají v platnosti i po uznání povstalců za válčící stranu. Oba státy zachovávají si právo žádati jich úplné splnění.

Po skončeném boji, byli-li povstalci přemoženi, nejsou zajatci propuštěni a rovněž ostatní vzbouřenci nejsou zbaveni zodpovědnosti za své nezákonné činy. Jsou zločinci, kteří se budou zodpovídat před řádnými soudy a jimi budou trestáni.*)

Zákonná vláda, proti níž vypukla revoluce, může však povstalce uznati za válčící stranu. Ve zmíněném již návrhu Institut de droit international se o tom praví: „Vláda země, v níž vypukla občanská válka, může uznati povstalce za válčící stranu, ať již výslovně kategorickým prohlášením, nebo mlčky řadou činů, které nezanechávají pochybnosti o pravých úmyslech. Avšak pouhý fakt, že z důvodu lidskosti aplikují se na povstalce určité válečné zákony, neznamená sám o sobě uznání válečného stavu.“**)

„Účinkem uznání válečného stavu“, praví Rougier, „jest nejen zlidštění války, nýbrž dávají se jí státu jistá speciální práva, zbavuje se zodpovědnosti vůči cizincům... a faktický stav jistým všeobecným způsobem mění se ve stav právní. Jakmile občanská válka dosáhne větších a vážných rozměrů, jest příkazem lidskosti, moudré politiky a vlastního zájmu pro stát napadený, aby vzdal se úlohy vykonavatele spravedlnosti, uznal své odpůrce za válčící stranu a aplikoval na ně pravidla mezinárodního práva, aniž by

*) Piédelièvre: Précis, II., čl. 797.

***) Annuaire de l'Institut de droit international, XVIII., session de Neuchâtel, 1900, str. 228.

se dal znepokojvati úvahami o tom, zdali chopili se zbraní zákonně či protizákonně.“*)

Zákonná vláda uzná povstalce za válčící stranu zejména tehdy, dosáhne-li boj takových rozměrů, že jest prakticky nemožné užítí na povstalce trestního zákona. Nezbyvá potom, než postaviti se na stanovisko mezinárodního práva, zvláště, je-li obava, že povstalci sáhli by k represaliím.

Ve zmíněné již válce Severu proti Jihu mohla zajisté severoamerická unie prohlásiti jižní státy za rebely a vyhraditi si potrestání jich po skončené válce. Podle právního cítění Severu vůdcové povstání dopustili se zločinu na společné vlasti, na ústavě a otráslí všeobecným blahobytem. Avšak z politických důvodů vláda Severu dala přednost uznání povstalců za válčící stranu, čímž vyhnula se represaliím, které byly by dosáhly netušených rozměrů. Proto president Lincoln v dubnu 1861 přiznal povstalcům charakter válčící strany dekretem, jímž nařídil blokádu všech přístavů, které padly do rukou povstalců. Tímž dekretem nařídil dále, aby s povstalci, kteří budou zajati se zbraní v ruce, bylo nakládáno jako s válečnými zajatci, aby požívali stejné nedotknutelnosti a nebyli tedy souzeni a trestáni.**)

Po skončení občanské války spokojila se skutečně washingtonská vláda politickou rekonstrukcí a netrestala povstalců. Ani president jižní konfederace Jefferson Davis nebyl žádným způsobem trestán.

Stejně jednalo i Švýcarsko v letech 1846 a 1847 ve válce t. zv. Sonderbundu.

Všichni autoři mezinárodního práva jsou shodného mínění, že takovéto jednání není nikterak závazným, nýbrž že záleží od okolností jednotlivého případu a ne v poslední řadě od ohledů politických.

Jest samozřejmo, že uznání válečného charakteru může vysloviti pouze autorita, které v příslušném státě náleží péče o mezinárodní styky. Soudy a tím méně jednotlivci nejsou příslušni k takovému aktu. Pokud nedošlo tedy k zákonnému uznání povstalců za válčící stranu, nemohou kterékoliv jiné úřady státní ani soudy připustiti právní existenci jejich a ve všech svých rozhodnutích musí uznávati jen zákonnou vládu, a všechny činy povstalců, pokud ne-

*) Rougier: Les guerres civiles, str. 194.

**) Calvo: Le droit international II., str. 20.

srovnávají se se zákonem, za delikty. Naopak uzná-li vláda povstalce za válčící stranu, nemohou soudy považovati ony nepřátelské činy, které válka dovoluje a které byly namířeny proti jejím nepřítelům, za delikty. Také v případě uznání vélečného charakteru jest judikatura Spojených Států, které měly nejvíce příležitosti touto otázkou se zabývat, velmi přesná. „Rozhodnutí soudní v případě Spojených Států proti Palmerovi utvrdilo zásadu, že jakmile vláda Spojených Států uznala, že existuje válečný stav mezi Španělskem a jeho koloniemi, ale zůstala neutrální, soudy Unie jsou vázány považovati za zákonné všechny činy, které válka dovoluje a které nové vlády Jižní Ameriky podnikly proti nepříteli.“*)

V případě Prizeově potvrdil nejvyšší soud zásadu, že když „povstalci obsadili a drží nepřátelským způsobem část státního území, prohlásili svoji neodvislost, setřásli poddanství, zorganizovali armády a zahájili nepřátelství proti vládě Spojených Států, válka existovala; že prezident Spojených Států byl vázán uznati tuto skutečnost a zaujati k ní stanovisko, aniž by čekal na jednání kongresu; že jemu náleželo, aby určil, jakých sil krise vyžaduje a zdali nepřátelské síly jsou tak veliké, aby bylo třeba přiznati jim charakter válčící strany; a že měl právo naříditi blokádu přístavů v jejich držení, kterou neutrálové byli vázáni uznati. Bylo také prokázáno, že povstalci utvořili konfederaci, která se stala organizovaným státním tělesem, území jimi obsazené bylo určité a prezident přiznal této organizaci v její vojenské povaze práva válčící strany. Celé území musí tedy býti považováno za území nepřátelské a jeho obyvatelé za nepřátele, jejichž majetek na širém moři podle zákona podléhá právu kořistnému.“**)

Uznání charakteru válčící strany nesmí býti stožňováno s uznáním státu. Má za účel upravit poměry přechodné situace, o níž se nedá ještě souditi, k jakému řešení v budoucnosti dospěje. Nezavazuje pro budoucno stát, který k němu sáhl, upravuje pouze situaci, která byla by často abnormální a uvádí ji do jistých právních kolejí. Trvá jen po dobu občanské války a je-li povstání potlačeno, účinky jeho

*) The Divina Pastora (1819) cit. Moore I., čl. 61, str. 174.

***) Moore: A. Digest, I., čl. 66, str. 99.

uhasínají. Skončí-li válka za svobodu vítězstvím povstalců, může se přeměnit v uznání státu. Jest omezeno jen na obor válečný a povstalci nabývají jím mezinárodní existence jen se zřetelem k válce, která má rozhodnouti o tom, dojde-li v budoucnosti k uznání jejich nového státu.

Naproti tomu uznání státu jest trvalé a bylo-li jednou uděleno, nemůže býti odvoláno. Jeho účinky trvají tak dlouho, pokud trvá stát sám. Vztahuje se na všechny obory mezinárodního života, na stav mírový a válečný.
